

Ольга Павлівна ШАЙТУРО,
доктор юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна, м. Харків)

Олександр Олександрович ХАНЬ,
кандидат юридичних наук
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У статті розглянуто сучасні підходи до розуміння поняття корупційних ризиків у сфері публічного управління та їх причин. На підставі цього сформульовано розуміння корупційних ризиків, що виникають під час кримінального провадження та виокремлено деякі із них. Щодо кожного визначеного корупційного ризику сформульовано можливі заходи з його усунення.

Ключові слова: кримінальне провадження, корупційні ризики, заявник, потерпілий, перекладач, свідок, підозрюваний, угода про примирення, слідчі (розшукові) дії, судова експертиза

Постановка проблеми. Оцінка корупційних ризиків, рівня їх поширеності в різних сферах суспільних відносин, встановлення причин і умов, мотивів відтворення корупційних відносин, як вірно зазначається у науці, сприяє виявленню прогалин у законодавчому регулюванні протидії

корупції, проблем, що виникають на практиці їх реалізації, а також недоліків в організаційному, ресурсному, ідеологічному забезпеченні цієї діяльності і відповідно вироблення заходів, адекватних існуючим можливостям і потребам сучасного суспільства¹. Не може стояти осторонь цих процесів й сфера кримінального судочинства, де вплив корупції на процеси, що відбуваються в її рамках несуть вкрай негативні наслідки для ефективності протидії злочинності та відновлення справедливості.

Досліджень корупційних ризиків під час кримінального провадження у фаховій літературі увага майже не приділялась, незважаючи на актуальність предмета дослідження. Наразі відома лише одна аналітична робота, яка було опублікована у 2009 році, тобто на момент дії Кримінально-процесуального кодексу 1960 року, – «Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі» (М. В. Буроменський, О. В. Сердюк, І. М. Осика та ін.)². У жодному разі не применшуючи високий рівень якості та значення проведеного дослідження, яке не втрачає своєї актуальності і сьогодні, слід наголосити на тому, що зміна процесуальної моделі кримінального судочинства вимагає активізації нових досліджень власне нової моделі на предмет наявності можливих корупційних ризиків у діяльності учасників кримінального провадження. Дослідженню корупційних ризиків під час кримінального провадження сприяють існуючі численні наукові розробки цієї категорії в цілому, та які пов'язані з іменами таких науковців як: К. Л. Бугайчук, Т. А. Головач, Ю. В. Дмитрієв, Л. М. Доля, Л. О. Завгородня, К. П. Заїка, О. В. Казаченкова, Н. С. Краснокутська, С. В. Куренда, В. М. Лачкова, Р. В. Мельничук, І. Н. Пустовалова, К. М. Ташина та ін.

Мета статті – виявити та охарактеризувати корупційні ризики, що виникають під час досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Поява у сфері публічного управління та права категорії «корупційний ризик» пов'язана із прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII³, де це поняття згадується, але не визначається. Нормативне та досить лаконічне визначення цієї категорії міститься у Методології управління корупційними ризиками, що затверджені Наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 28 грудня 2021 року № 830/21. Згідно положень згаданого нормативно-правового акту, корупційний ризик – це імовірність вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, що негативно вплине на діяльність організації. Джерелом корупційного ризику, в свою чергу, визнається обставина або їх сукупність, що може спричинити

¹ Содомора Р.О. Корупційні ризики: адміністративно-правові засади протидії: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 : Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Західноукраїнський національний університет. Тернопіль. С. 24.

² 2. Буроменський М.В. Сердюк О.В., Осика І.М. та ін. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі. Харк. ін-т прикладних гуманіт. досліджень, МА Консалтинг. Київ: Москаленко О.М., 2009. 220 с.

³ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

або допустити виникнення корупційного ризику¹.

Слід відзначити, що у фаховій літературі вказане поняття також піддавалась опису, а отже відомі й спроби надати йому характеристику. В експертному середовищі під корупційними ризиками пропонується розуміти правові, організаційні та інші фактори та причини, які породжують, заохочують (стимулюють) корупцію у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності держави².

Науковці І. М. Погрібний та М. М. Новіков розглядають корупційний ризик як фактор, що поєднує умови і обставини, активізує корупційну ситуацію до корупційно-психологічного стану, спрямованого на корупційну угоду потенційних суб'єктів корупційного правопорушення³. І. І. Яцків відзначає, що корупційний ризик – це ймовірність учинення корупційних діянь і їх наслідки за конкретний проміжок часу⁴. А. В. Волошенко визначає корупційний ризик в якості «імовірного відхилення фінансових параметрів й економічного процесу від загальнодержавних інтересів⁵. К. Л. Бугайчук розглядає ризик корупції як «відповідний факт, який створює умови для вчинення корупційних правопорушень особами, уповноваженими на здійснення таких функцій, як управління державою та місцеве самоврядування»⁶. На думку Ю. В. Дмитрієва під корупційними ризиками слід розуміти умови, які сприяють зростанню, розвитку, впровадженню та розповсюдженню корупційних практик в офіційній та професійній публічній діяльності, що склалися в результаті зазначених процедур у відповідних процесуальних законах та інших нормативних актах, включаючи статuti, відомчі нормативні акти для уповноважених органів⁷. К. П. Заїка під корупційним ризиком розуміє систему явищ і обставин, які виникають у процесі діяльності суб'єктів публічної адміністрації та створюють небезпеку вчинення корупційного або пов'язаного із корупцією правопорушення⁸.

Хоча згадані науковці застосовують відмінні підходи до

¹ Про вдосконалення процесу управління корупційними ризиками: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2021 № 830/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

² Технічний документ – аналітичний звіт щодо корупційних ризиків у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності публічної адміністрації в Україні/підгот. Центр політико-прав. реформ 2009. // Міністерство юстиції України: офіц. сайт. URL: <http://old.minjust.gov.ua/21894>

³ Погрібний І.М., Новіков М.М. Щодо ознак корупційних ризиків у законопроектній діяльності. *Право і суспільство*. 2014. № 6-2.Ч. 3. С. 150.

⁴ Яцків І.І. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 - Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2011. С. 13.

⁵ Волошенко А.В. Шляхи до своєчасного виявлення і нейтралізації корупційних ризиків. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 12(174). С. 314.

⁶ Бугайчук К.Л. Корупційні ризики: поняття, класифікація, методологія оцінки, заходи усунення. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. тез доп. V Міжнар. наук.практ. конф. (м. Харків, 31 берез. 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 39.

⁷ Дмитрієв Ю.В. Причини виникнення корупційних ризиків у системі державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4. С. 93.

⁸ Заїка К.П. Корупційні ризики: поняття та засоби їх мінімізації. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 2 (14). 2018. С. 37.

формулювання поняття корупційного ризику, слід відзначити на двох його основних властивостях. По-перше, корупційний ризик – це певна обставина або фактор, який може мати різну природу (правовий, організаційний, економічний, політичний тощо). По-друге, ця обставина зумовлює можливість або підвищує вірогідність вчинення корупційного або пов'язаного із корупцією правопорушення.

Серед причин виникнення корупційних ризиків виокремлюють:

- відсутність дієвого контролю з боку керівництва та громадськості;
- відсутність необхідного рівня автоматизації та цифровізації внутрішніх організаційних процесів в органах державної влади;
- дублювання функцій різними органами публічної влади;
- наявність правових колізій норм нормативних та регуляторних актів вітчизняної законодавчої бази, неоднозначність законодавства;
- неефективність взаємодії та координації уповноважених органів державної влади;
- неналежне реагування (або його відсутність) на скарги та відгуки громадян щодо неправомірної корупційної поведінки працівників органів публічної влади
- низький рівень профілактичної роботи серед працівників служб органів державної влади;
- проблеми технічного та методологічного характеру тощо¹.

Виходячи із зазначеного, корупційні ризики у кримінальному провадженні можна визначити як фактори, які зумовлюють або підвищують вірогідність вчинення корупційного або пов'язаного із корупцією правопорушення учасниками кримінального провадження. Це стосується тих учасників кримінального провадження, які є суб'єктами владних повноважень: слідчий, дізнавач, керівник органу досудового розслідування, прокурор, слідчий суддя, суд.

Корупційні ризики під час кримінального провадження, як зазначається у літературі, першочергово пов'язані із недосконалістю положень КПК України з огляду на надмірне розширення дискреційних повноважень суб'єктів правозастосування унаслідок перенасиченості його норм оціночними поняттями, неоднозначними термінами². Поряд із цим, слід також вести мову про фактори неналежної організаційно-управлінської структури окремих органів або інституцій, що залучені до сфери кримінального процесу та відсутність ефективного контролю за прийняттям рішень або вчиненням дій суб'єктів кримінально процесуальної діяльності. Наголосимо на окремих із них.

Корупційні ризики, пов'язані з участю у кримінальному провадженні потерпілого та заявника.

Ризик відмови від прийняття заяви про вчинення кримінального

¹ Там само. С. 35–38.

² Буроменський М.В. Сердюк О.В., Осика І.М. та ін. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі. Харк. ін-т прикладних гуманіт. досліджень, МА Консалтинг. Київ: Москаленко О.М., 2009. С. 10.

правопорушення або відмови від визнання особи потерпілим. Хоча, за загальним правилом ч. 4 ст. 214 КПК України відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається, така можливість у слідчого чи прокурора є. Згідно ч. 5 ст. 55 КПК України, за наявності очевидних та достатніх підстав вважати, що заява, повідомлення про кримінальне правопорушення або заява про залучення до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано шкоди, зазначеної у частині першій цієї статті, слідчий або прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді¹. Цьому можуть сприяти наступні фактори:

а) наявність конфлікту інтересів у посадової особи, яка приймає заяву чи повідомлення або у його колеги. Можуть бути ситуації, коли у заяві як суб'єкт злочину вказується родич, знайомий такої особи або ж така поведінка є формою вимагання хабаря у потерпілої особи за початок процедури кримінального переслідування винної особи (особливо коли кримінальним правопорушенням потерпілому завдано шкоду у значному розмірі та для нього важливим постає питання її відшкодування). Ці обставини можуть стати підставою і для відмови слідчим або прокурором у визнанні особи потерпілим у кримінальному провадженні.

б) існуюча обліково-статистична система щодо розкриття кримінальних правопорушень. Безперспективність розкриття кримінального правопорушення та доведення обставин справи призведе до «погіршення» такої статистики органу досудового розслідування, невиконання плану та негативних дисциплінарних наслідків з боку керівництва;

в) недосконалість нормативно-правового регулювання процедури прийняття та реєстрації заяв про вчинені кримінальні правопорушення. На сьогодні немає єдиного нормативно-правового акту, який регулював би дану процедуру. Отже, кожне відомство самостійно визначає для себе правила у цій сфері. Це дає змогу запровадити додаткові вимоги до змісту та форми заяв про вчинені кримінальні правопорушення, додаткові підстави для їх неприйняття. Наприклад, Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у центральному апараті ДБР (п. 5 розділу 2 містить положення яке дає право не приймати заяву, у якій текст викладений нерозбірливим почерком або містить некоректне звернення до посадових осіб ДБР². Це положення є оціночним, а тому несе в собі ризик необґрунтованої відмови потерпілому (заявнику) при реалізації його процесуальних прав. Поряд із цим, абсолютно усі діючі інструкції у цій сфері: МВС, ДБР, НАБУ, СБУ, БЕБ містять положення,

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

² Про затвердження інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у центральному апараті Державного бюро розслідувань: Наказ Державного бюро розслідувань від 28.12.2021 № 726. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/npa/nakaz-vid-28.12.2021-n726.pdf>

згідно яким за заявами або повідомленнями, у яких відсутні відомості про вчинене кримінальне правопорушення досудове розслідування не розпочинається. Наявність або відсутність таких відомостей є суб'єктивним, тобто оціночним поняттям, що може бути також використано як підстава для відмови у внесенні відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Заходами із усунення зазначених корупційних ризиків може бути: удосконалення чинного законодавства, зміна підходу до планування та статистично звітності органів досудового розслідування, запровадження централізованої електронної системи подачі заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення.

Недосконалий механізм реалізації угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним або обвинуваченим. Відповідно до ч. 1 ст. 474 КПК України прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі спливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди¹. Право прокурора відкласти направлення угоди про примирення на її затвердження до суду може бути ним використано з корупційною метою, як засіб провокації сторін угоди на надання неправомірної вигоди. Такій поведінці сприяє наявність у нього таких повноважень, в основі реалізації яких лежить оціночне поняття щодо необхідності отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів. Наявність зазначених підстав визначається на розсуд самого прокурора.

Заходами із усунення зазначених корупційних ризиків: удосконалення чинного законодавства в частині позбавлення прокурора права відкладати направлення угоди про примирення до суду або ж запровадження ефективного контролю за прийняттям ним таких рішень.

Корупційні ризики, пов'язані з участю у кримінальному провадженні інших учасників (свідки, експерти, перекладачі).

Існує ризик необґрунтованого надання особі процесуального статусу свідка у кримінальному провадженні. Мова йде про ситуації, коли особі умисно деякий час не пред'являється підозра у вчиненні кримінального правопорушення і така особа залучається до кримінального провадження у статусі свідка. З нею проводиться ряд процесуальних дій. Слід зазначити, що у такому статусі особа не має права на захист, тобто не може залучати адвоката для свого захисту та участі нього у процесуальних діях (ч. 1 ст. 45 КПК України)².

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

² Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

За даними досліджень існують випадки підкупу свідками прокурорів та слідчих з метою «виведення зі справи». Аби уникнути обвинувачення або вийти зі справи взагалі свідки пропонують корупційні винагороди слідчим та прокурорам. Досить часто, як засвідчують глибинні інтерв'ю та фокус групи, залучення до справи певних осіб у якості свідків відбувається з метою тиску на них (зокрема, і для отримання корупційних винагород від них)¹.

Сприяє виникненню корупційних відносин при проведенні судових експертиз недосконала організаційно-управлінська структура експертних установ, що негативно впливає на незалежність експертів у кримінальному провадженні. Мова йде про те, що правоохоронні у свої структурі мають експертні установи, які і проводять дослідження по тим чи іншим питанням. Зокрема, відповідно ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» в Україні працюють експертні служби Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України, які і здійснюють дослідження у кримінальних провадженнях за дорученням слідчих цих органів². У такому разі виникає ризик використання службових відносин, відносин підпорядкування для схилення експерта щодо надання завідомо необґрунтованих висновків на користь сторони обвинувачення.

Заходи із усунення зазначених корупційних ризиків: виведення експертних установ із підпорядкування правоохоронних органів

На сьогодні у національному кримінальному судочинстві відсутній механізм залучення до кримінального провадження незалежного перекладача. Зазначається (ст. 68 КПК), що у разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача)³. Наприклад, відсутні правові гарантії неупередженості перекладача, залученого стороною обвинувачення. Не встановлено й безумовного обов'язку слідчого судді, суду, прокурора, слідчого самостійно (за відсутності відповідного клопотання з боку учасника провадження) залучати перекладача. Отже, є, наприклад, ризик залучення до кримінального провадження перекладача на корупційній основі, який буде упередженим по відношенню до протилежної сторони.

Заходи із усунення зазначених корупційних ризиків: запровадити службу незалежних перекладачів. Наприклад, у Великобританії послуги з перекладу під час кримінального провадження компанією, з якою укладено контракт Міністерство юстиції. Перекладачі, що працюють у системі кримінального правосуддя, мають бути зареєстровані в Національному

¹ Буроменський М.В. Сердюк О.В., Осика І.М. та ін. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі. Харк. ін-т прикладних гуманіт. досліджень, МА Консалтинг. Київ: Москаленко О.М., 2009. С. 56.

² Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

³ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

реєстрі державних перекладачів (NRPSI). NRPSI - є незалежним, добровільним органом, його головна функція - забезпечення підтримки стандартів у професії на користь громадськості та перекладачів. NRPSI є неприбутковою організацією, яка повністю фінансується за рахунок реєстраційних зборів, що сплачують перекладачі за реєстрацію та присутність у реєстрі. Власне, реєстр є джерелом, де можна знайти відповідного перекладача¹.

Корупційні ризики, які можуть виникнути під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Законодавчо закріплене право сторони обвинувачення проводити ряд слідчих (розшукових) дій та негласних (слідчих) розшукових дій без дозволу слідчого судді, там де це необхідно. За загальним правилом, проникнення до житла та іншого володіння особи здійснюється на підставі ухвали слідчого судді. Однак, у окремих випадках закон дозволяє реалізацію таких дій без отримання попереднього дозволу суду. Так, згідно ч. 3 ст. 233 КПК України «Слідчий, дізнавач, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення»². У таких ситуаціях існує ризик фальсифікації обставин, які слугують підставою для реалізації даного права сторони обвинувачення. Це може бути використано для проведення необґрунтованих обшуків, наприклад, на підприємствах із метою схиляння власника приміщення до корупційних дій.

Аналогічне зловживання процесуальними правами може бути і при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Адже, відповідно до ч. 1 ст. 250 КПК України «...У виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора»³.

Законом передбачається, що негайно після початку реалізації таких процесуальних дій, сторона обвинувачення зобов'язана звернутись до слідчого судді із метою легалізації своїх дій. Проте, на практиці це може і не відбутись.

Маючи доступ до технічних засобів проведення негласних слідчих (розшукових) дій, останні можуть реалізовуватись працівниками правоохоронних органів для збирання інформації у власних цілях.

¹ Залучення перекладачів у практиці кримінального правосуддя Британії. Огляд. Експертний центр з прав людини. URL: <https://ecpl.com.ua/news/20896/>

² Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

³ Там само.

Заходи із усунення зазначених корупційних ризиків: для усунення цього ризику повинен існувати дієвий механізм контролю (відомчий) та нагляду (прокурорський) за дотриманням вимоги щодо звернення до слідчого судді та за використанням технічних засобів проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Прогалиною у чинному кримінальному процесуальному законодавстві, яка може породжувати корупційні ризики є відсутність чіткої процедури проведення освідування особи у примусовому порядку (ст. 241 КПК України) та відібрання зразків для експертизи, наприклад, біологічних зразків особи, у примусовому порядку (ст. 245 КПК України)¹. Це породжує поле для можливого необґрунтованого застосування сили, спеціальних засобів, може бути засобом необґрунтованого утримання особи у приміщенні правоохоронного органу, його катування та залякування, зокрема, із корупційною метою.

Заходи із усунення зазначених корупційних ризиків: удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства шляхом визначення чіткої процедури проведення освідування та відібрання зразків для експертизи у примусовому порядку

Також під час проведення слідчих дій може порушуватися порядок оформлення вилучених під час проведення обшуків, виїмок, оглядів місць події грошей, коштовностей та інших цінностей. Наприклад, може здійснюватися фіксація не усієї суми знайдених і фактично вилучених грошових коштів, коли приховані кошти присвоюються слідчим. Інколи це робиться за згодою тих людей, у яких ці речі були знайдені. Таким чином це приймає характер неправомірної вигоди². Також, оскільки існує вільний доступ сторони обвинувачення до таких цінностей, наявний ризик незаконного привласнення майна із використанням службового становища.

Заходи із усунення зазначених корупційних ризиків: забезпечення прокурорського нагляду шляхом залучення процесуального керівника до участі у огляді чи обшуку з метою попередження та виявлення можливих фактів.

Крім того, дізнавач, слідчий або прокурор можуть умисно не проводити ті чи інші слідчі (розшукові дії) із метою затягування досудового розслідування або ж умисне знищувати докази вчиненого кримінального правопорушення з подальшим закриттям кримінального провадження на підставі п. п. 3, 10 ч. 1 ст. 284 КПК України³. Із цим пов'язаний ризик відсутності належного контролю за їх діяльністю під час кримінального провадження.

Висновки. Підсумовуючи викладене слід відзначити, що

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

² Буроменський М.В. Сердюк О.В., Осика І.М. та ін. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі. Харк. ін-т прикладних гуманіт. досліджень, МА Консалтинг. Київ: Москаленко О.М., 2009. С. 102.

³ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

попередження та усунення можливих корупційних ризиків, що мають місце під час кримінального провадження повинно носити системний характер та передбачає запровадження ряду як законотворчих, так і організаційно-управлінських заходів, визначених у статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугайчук К. Л. Корупційні ризики: поняття, класифікація, методологія оцінки, заходи усунення. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. тез доп. V Міжнар. наук.практ. конф. (м. Харків, 31 берез. 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 39-40.
2. Буроменський М. В., Сердюк О. В., Осика І. М. та ін. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі. Харк. ін-т прикладних гуманіт. досліджень, МА Консалтинг. Київ: Москаленко О.М., 2009. 220 с.
3. Волошенко А. В. Шляхи до своєчасного виявлення і нейтралізації корупційних ризиків. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 12 (174). С. 312–321.
4. Дмитрієв Ю. В. Причини виникнення корупційних ризиків у системі державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4. С. 92–95.
5. Заїка К. П. Корупційні ризики: поняття та засоби їх мінімізації. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 2 (14). С. 35–38.
6. Залучення перекладачів у практиці кримінального правосуддя Британії. Огляд. Експертний центр з прав людини. URL: <https://ecpl.com.ua/news/20896/>
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
8. Погрібний І. М., Новіков М. М. Щодо ознак корупційних ризиків у законопроектній діяльності. *Право і суспільство*. 2014. № 6-2. Ч. 3. С. 146–154.
9. Про вдосконалення процесу управління корупційними ризиками : Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2021 № 830/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
10. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
11. Про затвердження інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у центральному апараті Державного бюро розслідувань : Наказ Державного бюро розслідувань від 28.12.2021 № 726. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/npa/nakaz-vid-28.12.2021-n726.pdf>.
12. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
13. Содомора Р. О. Корупційні ризики: адміністративно-правові засади протидії : дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 - Адміністративне право і

процес; фінансове право; інформаційне право. Західноукраїнський національний університет. Тернопіль. 215 с.

14. Технічний документ – аналітичний звіт щодо корупційних ризиків у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності публічної адміністрації в Україні/підгот. Центр політико-прав. реформ 2009. // Міністерство юстиції України: офіц. сайт. URL: <http://old.minjust.gov.ua/21894>

15. Яцків І. І. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 - Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2011. 16 с.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2024

Olha. P. SHAITURO,

Doctor of Sciences in Law, Associate Professor,
(*V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine*)

Oleksandr. O. KHAN,

PhD in Law
(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

CORRUPTION RISKS ARISING DURING CRIMINAL PROCEEDINGS

Assessment of corruption risks, the level of their prevalence in various spheres of social relations, establishing the causes and conditions, motives for the reproduction of corrupt relations, contributes to the identification of gaps in the legislative regulation of anti-corruption, problems arising in the practice of their implementation, as well as deficiencies in the organizational and resource provision of this activities, development of measures to eliminate the specified problems. The article examines modern approaches to understanding the concept of corruption risks in the field of public administration and their causes. Based on this, an understanding of corruption risks arising during criminal proceedings is formulated and some of them are highlighted. For each identified corruption risk, possible measures for its elimination are formulated.

Key words: *criminal proceedings, corruption risks, applicant, victim, translator, witness, suspect, reconciliation agreement, investigative (search) actions, forensic examination.*